

**Özel Yeteneklilerin Eğitimi Alanı Öğretmen Eğitim Programının Öğretmen Görüşlerine
Göre İncelenmesi**

**Investigation of Gifted Student's Teachers Training Program According to Teachers'
Opinions**

Abdullah EKER¹

Hakan SARI²

¹Res.Assist.,

Special Education Department,

Necmettin Erbakan University, Turkey

²Prof, Dr.,

Head of Special Education Department,

Necmettin Erbakan University, Turkey

Summary

The aim of this study is to evaluate the 'Gifted Student's Teachers Competencies Training Program developed for to increase the professional competencies of teachers working with gifted students according to the opinions of the teachers to whom the program is implemented. Among the development goals of our country is to create opportunities for specially talented individuals to develop their talents in line with their interests and to make them a useful citizen for their country and the world. The individual with gifted talent needs to be able to realize himself/herself and to receive special education in accordance with their talent. Due to this context, the question of how to increase the competencies of teachers? is the most important stakeholder to achieve this goal. Therefore also the researches in our country about this issue are quite limited. This program was developed with the aim of increasing teacher competencies for possessing analytical and critical thinking skills that can think of individuals with special abilities independently and objectively, can view events from different perspectives; aims to reach the competencies of teachers who can train them as individuals who can produce innovative and discreet solutions to the problems of their

country and humanity. 'Semi-Structured Interview Technique' which is one of the qualitative research methods was used in the study. Gifted Student's Teachers Training Program was developed on the basis of the competency areas determined by Turkish National Ministry of Education. The 'Semi-Structured Teacher Interview Form' which is developed by the researchers as data collection tool used to take opinions of 30 teachers who participated in the training.

The form was applied through one-to-one interviews. In addition to this, criticisms of the content and structure of the program and suggestions for further development of the program have been discussed collectively with the teachers at the end of the training. The data collected for the research were analyzed with 'Content Analysis Technique'. The results indicates that the program need to be revised according to teachers opininons and a long-term project should be design as an application of program.

Keywords: Gifted Students, Gifted and Talented Education, Professional Competence, Teacher Competence, Program Development for Gifted Students

Özet

Ülkemizin 2023 kalkınma hedefleri arasında özel yetenekli bireylerin kendi ilgi alanları doğrultusunda yeteneklerini geliştirme fırsatları oluşturarak ülkesine ve dünyaya yararlı bir vatandaş olmalarını sağlamaya yönelik maddeler vardır. Özel yetenekli bireyin kendini gerçekleştirebilmesi ve bireysel iyi oluşu içinde yeteneğine uygun özel eğitim alması gerekmektedir. Bu bağlamda, bu hedefe ulaşmak için en önemli paydaş olan öğretmenlerin alana yönelik yeterliliklerinin nasıl artırılabilceği sorusu özel öneme sahiptir. Bu alanda ülkemizdeki araştırmaların da oldukça sınırlı olduğu görülmektedir. Öğretmen yeterliliklerinin artırılması amacıyla geliştirilen bu program; özel yetenekli bireyleri bağımsız ve objektif düşünen, olaylara farklı bakış açılarından bakabilen, analitik ve eleştirel düşünme becerilerine sahip; ülkesinin ve insanlığın sorunlarına yenilikçi ve sağlıklı çözümler üretebilen bireyler olarak yetiştirebilecek öğretmen yeterliliklerine ulaşmayı amaçlamaktadır. Bu bağlamda bu araştırmanın amacı ise; özel yetenekli öğrencilerle çalışan öğretmenlerin mesleki yeterliklerinin artırılması amacıyla geliştirilen 'Özel Yeteneklilerin Eğitimi Alanı Öğretmen Eğitim Programının' programın uygulandığı öğretmenlerin görüşlerine göre değerlendirilmesidir.

Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden biri olan 'Yarı Yapılandırılmış Görüşme Yöntemi' kullanılmıştır. Özel Yeteneklilerin Eğitimi alanında M.E.B. tarafından belirlenen yeterlik alanları esas alınarak hazırlanan eğitim programı sınıfında özel yetenekli tanılanmış öğrenciler bulunan 30 öğretmene uygulanmıştır. Araştırmacılar tarafından geliştirilen 'Yarı Yapılandırılmış Öğretmen Görüşme Formu' veri toplama aracı olarak kullanılarak, eğitime katılan 30 öğretmenin görüşleri birebir görüşme yapılarak alınmıştır. Ayrıca programın içeriğine ve yapısına yönelik eleştirileri ve programın daha da geliştirilmesine yönelik önerileri eğitim sonunda öğretmenlerle toplu olarak tartışılmıştır. Araştırma için toplanan veriler 'İçerik Analizi Tekniği' ile analiz edilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre; eğitim programının içeriğinin öğretmen görüşlerine göre revizesinin ve programın uzun zamanlı bir proje için temel olarak alınmasının uygun olduğu söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Özel Yetenek, Özel Yeteneklilerin Eğitimi, Mesleki Yeterlik, Öğretmen Yeterliği, Özel Yeteneklilerde Eğitim Programı Geliştirme

I. GİRİŞ

Bir ülke için stratejik açıdan önemli olan coğrafi konum, yer altı ve yer üstü zenginlikleri gibi kaynaklar değiştirilemez. Buna karşın, diğer önemli bir stratejik güç olan insan kaynağı değiştirilebilir ve geliştirilebilir. İnsan kaynağının eğitilmiş ve nitelikli olması ülkenin sahip olduğu diğer kaynakların da daha verimli kullanılmasını ve ülkenin teknolojik, ekonomik, siyasi ve askeri anlamda güçlü olmasını sağlar. Bu nedenle, özel yetenekli bireylerin tanınması, eğitimi, istihdamı ve dolayısıyla beyin göçünün engellenmesi stratejik bir konudur ve ülkede yaşayan bütün bireylerin yararına olarak düşünülmektedir (MEB-Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü, 2012).

Tarih boyunca toplumları ve insanlığı yönlendirmiş kişiler özel yetenekli bireyler arasından çıkmıştır. Fatih Sultan Mehmet, Newton, Mimar Sinan, Leonardo Vinci, Hitler, Arşimet, Einstein buna sadece birkaç örnektir. Dünya tarihi, bir bakıma özel yetenekliler tarihidir. Özel yetenekli bireyler belirlenip ihtiyaç duydukları eğitimin sağlanması ile topluma hatta insanlığa hizmet edecek kişiler haline gelebilirler. Aksi durumda ise insanlığa büyük zararları dokunan bireyler olması ihtimali de vardır. Sayıları çok az olan ve ulusal kaynaklar olarak kabul edilen özel yetenekli çocukların kaybedilmesinin telafisi yoktur (Enç, 2005).

1.1. Özel Yeteneklilerin Eğitimi

Özel yeteneğin tanımı konusunda henüz evrensel düzeyde bir uzlaşmaya varılmış değildir. Gerçekte böyle bir uzlaşma ne kadar gereklidir tartışılır. Özel yeteneğe ilişkin kuramsal ve tanımsal konsept tarihsel süreç içinde yapılan araştırmalara dayalı olarak sürekli gelişim göstermektedir. Araştırmacılar sürekli olarak zeka ve yeteneğin karmaşık yapısı nedeniyle özel yeteneği kuramsal olarak tanımlamanın ya da modellemenin zorluğuna dikkat çekmektedirler. Çünkü özel yetenek psikolojik olduğu kadar sosyolojik de bir kavramdır. Bu nedendir ki özel yetenek tanımının bireyden bireye, toplumdaki topluma, zamandan zamana ve coğrafyadan coğrafyaya farklılıklar gösterdiği ileri sürülebilir.

2006 tarihli 'Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği' ne göre 'Özel yetenekli birey: Zekâ, yaratıcılık, sanat, spor, liderlik kapasitesi veya özel akademik alanlarda akranlarına göre yüksek düzeyde performans gösteren birey' şeklinde tanımlanmaktadır. 2007 tarihli Bilim Sanat Merkezi Yönergesinde ise 'Özel Yetenekli Çocuk/Öğrenci; 'Zekâ, yaratıcılık, sanat, liderlik kapasitesi veya özel akademik alanlarda yaşlarına göre yüksek düzeyde performans gösterdiği uzmanlar tarafından belirlenen çocuk/öğrencileri' denilmektedir.

Günümüzde ise, özel yetenekli ve üstün yetenekli kavramları ayrı olarak düşünülmemekte ve üstün zekânın özel yetenek içinde tanımlanabileceği belirtilmektedir (MEB, 2013). Artık uzmanlar tarafından, “üstünlük” vurgusu yerine “kişiyeye özel olmak” vurgusunu, “zekâ” yerine de, daha hedef ve ürün odaklı olan “yetenek” olgusunu öne çıkararak “özel yetenekli” kavramının tercih edildiği görülmektedir. 2012 yılında Bilim ve Teknoloji Yüksek Kurulu’na (BTYK) yayınlanan 2013-2017 strateji ve uygulama planı raporunda ve 2016 Bilim Sanat Merkezleri (Bilsem) genelgesinde de daha eşitlikçi ve daha az kategorize edici olduğu belirtilen ‘özel yetenek’ kavramı tercih edilmiştir. Özel yetenekli öğrenciler zekâ işlevleri ve yetenekleri bakımından normalden farklı olduğu için özel eğitim desteğine gereksinim duyarlar. Özel yeteneklilerin eğitimi özel eğitim alanlarından birisi olarak ülkemizde ve dünyada kabul edilmiştir.

1.2. Özel Yeteneklilerin Eğitiminde Öğretmen Yeterliliklerinin Önemi

Nitelikli, üretken, bilime ve sanata değer veren ve toplumsal değerlerimizi özümsemiş bireyler yetiştirebilmemiz, öğretmenlerimizin niteliklerine ve sahip oldukları yeterliklerin farkında oluşlarına ve bunları sürekli olarak geliştirme çabalarına bağlıdır. Öğretmen yeterlikleri Millî Eğitim Bakanlığınca (MEB) öğretmenlerin “öğretmenlik mesleğini etkili ve verimli biçimde yerine getirebilmek için sahip olunması gereken bilgi, beceri ve tutumlar” olarak tanımlanmıştır (MEB, 2008).

Türkiye’de eğitimin kalitesinin geliştirilmesi, öğretmenlerin mesleki yeterliklerinin geliştirilmesine bağlıdır. Öğretmen yeterliklerinin geliştirilmesi; öğretmen yeterliklerinin geliştirilmesinde hizmet öncesi eğitim ve sürekli mesleki gelişimi sağlayacak hizmet içi eğitim, eğitim ve öğretimin kalitesinin geliştirilmesi açısından birincil önceliğe sahiptir. Bu önceliğin nedeni, öğretmenlerin mesleki yeterliklerinin düzeyinin okulöncesi eğitimden yükseköğretime kadar, eğitimin her tür ve düzeyinde kalitenin temel belirleyicisi olmasıdır (Türk Eğitim Derneği (TED), 2009). Ancak, öğretmen yeterliliklerinin tanımlanması ve sınırlarının belirlenmesi, bu mesleğin doğası gereği karmaşık bir nitelik taşımaktadır. Çünkü öğretmenlik mesleği ve öğretmenlerin neleri bilmesi ve yapabilmesi beklentisi sürekli değişen ve dinamik bir özelliğe sahiptir (Akçamete, 2002).

Ülkemizde Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) tarafından, öğretmenlerimizin gelişim alanları ve gereksinimlerinin belirlenip bu alanlarda yeterlik düzeylerinin artırılması amacıyla, "Öğretmenlik Mesleği Genel Yeterlikleri" ve tüm branş öğretmenlerine yönelik "Özel Alan Yeterlikleri" geliştirilmiştir. Genel ve Özel Alan Yeterlikleri bir bütün teşkil eder ve birlikte değerlendirilmeyi gerektirir (MEB, 2008). MEB (2008), tüm farklı dallar için; Kişisel ve

Mesleki Değerler, Öğrenciyi Tanıma, Öğrenme-öğretme süreci, Öğrenmeyi ve Gelişimi İzleme ve Değerlendirme, Okul-Aile-Toplum İlişkileri, Program ve İçerik Bilgisi olmak üzere altı ana yeterlik alanında 31 alt yeterlik ve 233 performans göstergesi belirlenmiştir. Sarı (2003; 236) ise, öğretmenlerin mesleki yeterliklerini, kişisel yeterlik, alan yeterliği ve öğretimsel yeterlik alanı olmak üzere üç grupta tanımlamıştır.

Özel yetenekli öğrencilerin sahip oldukları özellikler göz önünde bulundurulduğunda ise, onların eğitiminde görev alacak öğretmenlerin diğer öğretmenlerden kişisel ve mesleki özellikleri ile bazı farklı niteliklere sahip olmaları gerektiği söylenebilir. Bu bağlamda; alanyazınında, özel yetenekli öğrencilerin öğretmenlerin kişisel ve mesleki özelliklerini belirlemeye yönelik birçok araştırma bulgusuna rastlanmaktadır (Sak, 2012). Bu öğrencilerin eğitsel taleplerinin daha fazla olması, sosyal, duygusal ve zihinsel duyarlılıklarının yüksek olması gibi nedenlerle onlarla çalışacak öğretmenlerin nitelikleri ve yeterliliklerinin çok daha önemli hale geldiğini ifade edebiliriz.

Her öğrencinin ilgi, yetenek ve becerileri birbirinden çok farklıdır. Öğretmenlerin sınıflarında bulunan olası özel yetenekli öğrencilerin mevcut yeteneklerini fark etmeleri mesleki bilgi ve becerilerle donanımlı olmalarını gerektirmektedir. Aksi takdirde birçok özel yetenekli birey okullarda fark edilmeden çoğunluk içinde gözden kaçabilirler (Levent, 2011). Özel yetenekli öğrenciler akranlarından farklı öğrenme, sosyal ve duygusal ihtiyaçlara sahiptirler. Öğretmenin mesleki yeterlilikleri ve kişilik özellikleri öğrencinin akademik, bilişsel ve duyuşsal gelişimini etkilemektedir (Ford ve Trotman, 2001). Öğretmenlerin özel yetenekli öğrencilerin farklılıklarını anlayabilmesi, ihtiyaçlarını karşılayabilmesi ve doğru şekilde yönlendirebilmesi için öğretmenlerin de özel yetenekli olması gerekmekte, öğretim verdikleri alanlarda uzman düzeyinde yeteneğe sahip olmaları gerekmektedir (Sak, 2012). Bu bağlamda, Özel yetenekli öğrencilerle çalışan öğretmenlerden temel olarak beklenen, öğrencinin özel yeteneğini doğru bir şekilde değerlendirebilmeleri ve geliştirebilmeleridir denilebilir.

1.3. Özel Yeteneklilerin Eğitimi Alanı Öğretmen Eğitimi Programı

Özel yetenekli bireylere yönelik hazırlanan bu çerçeve program; ülkemizdeki ilkokul, ortaokul ve lise düzeyindeki özel yetenekli öğrencilere verilecek destek eğitiminin şekline, içeriğine ve yöntemine rehber olacak nitelikte hazırlanmıştır. Hazırlanan bu çerçeve program, özel yetenekli bireylerin eğitimini daha geniş perspektiften ele alarak belirsizliği ve karmaşıklığı ortadan kaldırmayı hedeflemektedir.

Özel yeteneklilerin eğitimi alanında çalışan öğretmenlerin büyük çoğunluğunun özel eğitim dışındaki programlardan mezun olması, bu alanda görev yapacak öğretmenlerin kısa süreli destek eğitim programlarıyla alana kazandırılmaya çalışılması ve özellikle sınıfında özel yetenekli öğrenciler bulunan on binlerce sınıf öğretmenin bu konuda hiçbir eğitim ve deneyiminin olmaması düşünüldüğünde, özel yeteneklilerin öğretmenlerinin mesleki yeterliklerinin artırılması konusunda yapılan çalışmalara ne denli ihtiyaç olduğu anlaşılabilir. Bununla birlikte özel yetenekli öğrencilerle çalışan öğretmenlerin hem genel hem de özel alan yeterliliklerinin artırılmasına yönelik bilimsel araştırmalar ülkemizde oldukça sınırlı sayıdadır.

Bu araştırmanın öncesinde yapılandırılmış görüşme formu ile toplanan veriler ve ilgili alanyazını incelemelerinin ışığında özel yetenekli öğrencilerle çalışan öğretmenler için 'Özel Yeteneklilerin Eğitimi Alanı Öğretmen Eğitim Programı' geliştirilmiştir. Tablo 1'de 'Özel Yeteneklilerin Eğitimi Alanı Öğretmen Eğitim Programı' geliştirilirken yapılan çalışmalar aşamalı olarak verilmiştir.

Tablo 1: Özel Yeteneklilerin Eğitimi Alanı Öğretmen Yeterlikleri Eğitim Programının Geliştirilmesinde İzlenen Aşamalar.

Aşama 1.	İhtiyaçların Belirlenmesi
Aşama 2.	Hedeflerin Belirlenmesi
Aşama 3.	İçeriğin Belirlenmesi
Aşama 4.	Öğrenme-Öğretme Etkinlikleri
Aşama 5.	Değerlendirme Etkinlikleri

1. İhtiyaçların Belirlenmesi: Programın hazırlanması için programın ihtiyacının doğması ve bu ihtiyacı karşılamak için gerçek ihtiyacın ne olduğunun bilinmesi önemlidir. İhtiyacı saptamak için toplumun, bireyin ve konu alanı ile ilgili ihtiyaçların saptanması gerekir. Toplumun, bireylerin ve konu alanına ilişkin ihtiyaçları ortaya çıkarırken genel durum, bireylerle ilgili veriler ve ders içeriklerinin iyi bilinmesi önerilir (Demirel, 1997: 89). Araştırmacı Özel Yetenekli öğrencilerle çalışan öğretmenler için Özel Yeteneklilerin Eğitimi alanı öğretmen yeterliklerinin geliştirilmesi için hazırladığı öğretmen eğitim programında, öncelikle ihtiyaç saptama yoluna gitmiştir. İhtiyaç belirleme eğitim programının geliştirilmesi için öncelik oluşturmaktadır. Eğitime katılacak öğretmenlerin ihtiyaçlarının belirlenmiş olması, eğitimin etkililiğini arttırması yönünde olumlu katkılar yapması beklenir.

İhtiyaç belirlemek için, 'Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu' vasıtasıyla araştırmacı öğretmenlerle yüz yüze görüşmüştür. Görüşmeler esnasında, formda bulunan sorular öğretmenlere yöneltildikten sonra öğretmenlerin cevapları 'neden', 'neden değil' şeklindeki alt açıklayıcılarla öğretmenlerden daha derinlemesine bilgiler edinilmeye çalışılmıştır. Görüşmelerde, öğretmenlere; özel yetenekli öğrencilerle ilgili olarak tanımları, nedenleri, özellikleri, tanılama ve değerlendirilmeleri, yaygınlıkları, belirtileri, yasal hakları, akademik problemleri, davranış sorunları, kullandıkları öğretim yöntem ve teknikleri, ülkemizdeki eğitimleri, aile rehberliği ve aile eğitimi, BEP geliştirme, uygulama, izleme ve değerlendirme gibi alanlara yönelik sorular yöneltmiştir. Alanda çalışan beş uzmandan da 'delphi tekniği' ile görüşleri alınmış elde edilen bilgiler, danışman önerileri doğrultusunda düzenlenerek öğretmen eğitimi programının içeriği oluşturulmuştur. 'Delphi tekniği' geleceğe ilişkin tahminlerde bulunmak ve uzman görüşlerini ortaya çıkararak uzlaşma sağlamaktır (Şahin, 2001).

2. Hedeflerin Belirlenmesi: Hedef, bireylerde bulunmasını istediğimiz özelliklerdir. Eğitim verilecek öğretmenlerde eğitim sonunda görmek istediğimiz özellikleri içerir. Öğretmen yeterlikleri eğitim programının hedeflerini oluşturulurken, görüşme formu ve delphi tekniği ile alanda çalışan öğretmenler ve uzmanlardan elde edilen bilgiler araştırmacı ve danışmanla birlikte analiz edilerek oluşturulmuştur.

3. İçeriğin Belirlenmesi: Programın içerik boyutu, eğitim verilecek gruba öğretilecek konu ya da konuların basitten karmaşığa, kolaydan zora, somuttan soyuta düzenlenmesini içerir. Öğretmen yeterlikleri eğitim programının içeriğini belirlemede danışman ve araştırmacı birlikte planlamıştır.

4. Öğrenme-Öğretme Etkinlikleri: Eğitim verilecek gruba kazandırılmak istenen bilgi, beceri, tutum ya da yeteneği hangi stratejiler, yöntemler, teknikler, pekiştirme, katılım, geri dönüt - düzeltme gibi etkinlikleri içeren alandır. Öğretmen yeterlikleri eğitim programının öğrenme-öğretme faaliyetlerini belirlemede danışman ve araştırmacı birlikte planlamıştır.

5. Değerlendirme: Eğitim verilecek gruba kazandırılmak istenen istendik davranışların ne kadarını kazandığının değerlendirilmesini içerir. Değerlendirme, temelde öğretimin değerlendirilmesini içermektedir. Öğretmen yeterlikleri eğitim programının değerlendirmesinde, eğitim programının uygulanmasından sonra deney grubundan görüşleri alınmıştır ve başarı testi değerlendirme ölçeği olarak kullanılmıştır.

II. YÖNTEM

Bu bölümde bu araştırmanın deseni, çalışma grubu, veri toplama araçları ve veri analizleri ile ilgili bilgiler sunulmaktadır.

2.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ

Bu araştırma nitel araştırma yöntemlerinden 'Yarı Yapılandırılmış Görüşme Tekniği' ile gerçekleştirilmiştir. Nitel araştırmada amaç, örnekleme daha kapsamlı incelemektir. Nitel araştırma desenleri genellikle esnek ve dinamiktir. Tümevarım mantığına göre araştırmanın ilk aşamasında çıkan bir durum, araştırmanın sonraki aşamalarını etkileyebilmektedir (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2010). Nitel araştırmalarda temel özellik, görüşülen kişilerin bakış açılarını belirlemektir. Bu nedenle, katılımcıların duygu ve düşüncelerini anlayarak daha derin bilgi edinmek esastır (Kuş, 2009). Dolayısıyla, öğretmenlerin düşünce ve görüşlerini belirlemek için bu araştırmada bu yöntem kullanılmıştır.

2.2. Çalışma Grubu

Bu araştırmanın katılımcıları Konya ili sınırlarındaki resmi ilkokullarda görev yapan ve sınıfında tanı almış özel yetenekli öğrenci bulunan 30 öğretmenden oluşmaktadır. Öğretmenlerin 21'i erkek ve 9'u kadın ve 22'si lisansüstü mezunu ve 8'i lisans mezunudur. Araştırmaya katılanlara araştırmanın amacı açıklanmıştır. Araştırma için ilgili makamlardan izinler alınmış ve araştırma için geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formları araştırmaya katılmak istediğini sözel olarak ifade eden katılımcılara uygulanmıştır.

Tablo 2. Araştırmaya Katılan Uzmanlarla İlgili Frekans Dağılımları

Eğitim Düzeyi	Cinsiyet		f	%
	Erkek	Kadın		
Lisansüstü mezunu	15	7	22	73
Lisans Mezunlu	6	2	8	27
Toplam	21	9	30	100

2.3. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Bu araştırmada veriler araştırmacılar tarafından geliştirilen ‘Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formuyla’ toplanmıştır. Görüşme soruları hazırlanmadan önce araştırma konusuyla ilgili alanyazını taraması ve saha incelemesi çalışmaları yapılmış ve amaca yönelik araştırmacılar tarafından görüşme formundaki sorular hazırlanmıştır. Görüşme formu hazırlanırken üç alan uzmanının ve 10 alan öğretmeninin dönüt ve değerlendirmeleri ışığında form revize edilerek son şeklini almıştır. Tablo 2’de Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu geliştirilirken yapılan çalışmalar aşamalı olarak verilmiştir.

Tablo 3: Öğretmen Eğitimi Programı Uygulanan Deney Grubu İçin Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu Geliştirmede İzlenen Basamaklar.

Aşama 1.	İlk olarak Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu ile ilgili alanda yapılmış araştırmalar ve kaynaklar incelenerek taslak bir form oluşturulmuştur
Aşama 2.	Soruların oluşturulmasında araştırmacı ve danışman bir araya gelerek Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formunun geliştirilmesine devam edilmiştir. Danışmanla birlikte öğretmen eğitimi programı içeriğinde yer alan konuların ve ek maddelerin yer almasına karar verilmiştir.
Aşama 3.	Geliştirilen görüşme formunun değerlendirilmesi için alanda çalışan üç öğretmen, üç akademisyen ve üç ölçme değerlendirme uzmanlarının görüşleri alınarak form şekillendirilmiştir
Aşama 4.	Görüşme formunda yer alan maddelerdeki ifadeler tekrar alanda çalışan iki öğretmen, alanda çalışan iki akademisyen iki Türkçe öğretmenliği bölümünde görevli akademisyen ve iki nitel araştırmalarda uzmanlaşmış akademisyenlerin görüşlerine başvurularak tekrar düzenlenmiştir.
Aşama 5.	Alanda çalışan üç öğretmenle pilot çalışma yapmıştır. Pilot çalışmadan alınan veriler araştırmacı ve danışmanla birlikte tartışılmıştır.
Aşama 6.	Araştırmacı ve Danışmanın görüşleri ile Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formuna son hali verilmiştir.

2.3.1. VERİLERİN TOPLANMASI SÜRECİ

Uygulama röportaj tekniği ile; geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formundaki soruların araştırmacı tarafından bizzat sözel olarak sorulması ve cevapların daha sonra transkriptizasyonu yapılmak üzere ses kaydının alınması yöntemiyle yapılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formuyla elde edilen veriler ses kayıt cihazıyla kaydedilmiştir. Deney grubuna katılan öğretmenlerle görüşmeler sessiz ortamlarda, karşılıklı olarak soru-cevap şeklinde yapılmıştır. Öğretmenlerin verdikleri cevaplar araştırmacı tarafından kayıt edilmiştir. Görüşmeler ortalama yirmi dakika sürmüştür.

Görüşmeler tamamlandıktan sonra ses kayıtlarında herhangi bir değişiklik yapmadan görüşme formlarında yer alan verilerin çözümlenmeleri yapılmıştır. Ayrıca program bitiminde öğretmenlerle toplu tartışma şeklinde programın genel değerlendirmesi yapılmıştır ve bu programın eğitsel uygulamaları bağlamında gelecek yıllar için proje önerileri tartışılmıştır.

III. BULGULAR

Bu bölümde araştırmanın amacı doğrultusunda toplanan veriler analiz edilerek dört ayrı başlık altında sunulmuştur. Araştırmanın problemi 'Özel yetenekli öğrencilerle çalışan öğretmenlerin, özel yeteneklilerin eğitime yönelik mesleki yeterliklerinin artırılması için geliştirilen ve uygulanan Özel Yeteneklilerin Eğitimi Alanı Öğretmen Eğitim Programına yönelik görüşleri nasıldır?' şeklinde belirlenmiştir. Probleme yönelik olarak eğitime katılan deney grubundaki otuz öğretmenin özel yeteneklilerin eğitimi alanı öğretmen eğitim programına ilişkin görüşlerine ölçek yeterlik alt boyutları kapsamında yer verilmiştir. Daha sonra öğretmenlerin programın genel olarak geliştirilmesi ve iyileştirilmesine ilişkin görüşleri alınmıştır ve bu programın eğitsel uygulamaları bağlamında gelecek yıllar için proje önerileri tartışılmıştır.

3.1. Özel Yeteneklilerin Eğitimi Temel Alan Bilgisi İçeriğine Yönelik Öğretmenlerin Görüşleri

Özel Yetenekliler alanı öğretmen eğitimine katılan deney gurubundaki öğretmenlerin tamamı (30: % 100) Özel Yeteneklilerin Eğitimi Alanı Öğretmen Eğitimi Programını, Özel yeteneklilerin Eğitimi Alan Bilgisi yeterliği ile ilgili olarak tamamı faydalı bulduklarını belirtmişlerdir. Özellikle bu çocukları daha yakından tanımak için tanımlanmalarına ve genel özelliklerine ilişkin yeterli bilgi edindiklerini ve bu konuya ilişkin eğitimlerin kısa seminerler şeklinde yaygınlaşması gerektiğini belirtmişlerdir. Öğrencileri tanımanın işin en önemli ögesi olduğunu ve daha iyi tanıdıkları zaman sınıftaki problem durumlarının çözümünün de daha kolay olacağını düşündüklerini belirtmişlerdir. Aşağıda deney grubundaki görüşülen öğretmenlerin görüşlerinden kesitler sunulmuştur.

'Özel yeteneklilerin eğitimi alanında işin başı bu çocukları tanımak diye düşünüyorum. Tanımadığımız zaman doğru yaklaşımı geliştirmemizde mümkün değil. Bu eğitim biz öğretmenler için özel yetenekli öğrencileri tanımamız açısından çok faydalı oldu.'
(Öğretmen,7)

'Katıldığımız öğretmen eğitimi bu öğrencileri ve özelliklerini tanımamız açısından etkili oldu. Önceleri bu öğrenciler çocuk problemleri der geçerdik ama şimdi problem tutumlarının hangi özelliklerinden kaynaklandığını ve nasıl çözümler geliştirilebileceğini daha iyi anlıyorum.' (Öğretmen, 20)

Eğitime katılan öğretmenlerin yarıya yakın bir kısmı ise (13: %43) özel yetenekli öğrencilerin tanımlanması, sınıflanması ve özelliklerine ilişkin program içeriğinde örnek olaylara ve gerçek yaşamdan başarılı uygulama örneklerine daha çok yer verilmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Aşağıda bu görüşe ilişkin anlatımlardan kesitler sunulmuştur.

'Özel yetenekli öğrencilerin sınıf içi davranış özelliklerine ilişkin hazırladığınız kısa video benim için çok yararlı oldu. Eğitim programında örnek özel yetenekli öğrenci yaşamlarından kesitlere bol bol yer verilebilir.' (Öğretmen 5)

'Özel yetenekli öğrencilere ilişkin yaşanmış örnekler ve kişiler üzerinden anlatım kalıcı ve eğlenceli oluyor.' (Öğretmen 11)

3.2. Özel Yeteneklilerin Eğitiminde Kullanılan Öğretim Model ve Yöntemlerine İlişkin Yeterlilikler ile İlgili Öğretmenlerin Görüşleri

Öğretmen eğitimi programına katılan deney gurubundaki öğretmenlerin büyük çoğunluğu (27: %90) program içeriğinin, kullanılan öğretim model ve yöntemleri hakkındaki yeterliği ile ilgili olarak yeterli bulduklarını ve bu tür eğitimlere daha sık yer verilmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Görüşülen öğretmenlerden bazıları ise model ve yöntemlere ilişkin atölye çalışmalarının çok destekleyici olduğunu ve pratik uygulamalara daha fazla yer verilmesinin gerekli olduğunu belirtmişlerdir. Örneğin eğitim programının devamı olabilecek nitelikte uzun soluklu proje geliştirilebileceğini vurgulamışlardır. Aşağıda öğretmenlerin görüşlerinden kesitler verilmiştir.

'Öğretmen eğitimi programı içeriğinde yapılan sunumların, açıklamaların ve örneklerin öğretim model ve yöntemleri konusunda faydası oldu. Ancak bu model ve yöntemleri sınıfta hayata geçiren devam projelerine de yer verilmelidir.' (Öğretmen, 9)

'Eğitimim programı içeriğinde yapılan anlatımlar etkiliydi. Bu konuda daha önce bilmediğimiz ve uygulanabilir yöntemler varmış. Benim için çok olumlu oldu.' (Öğretmen, 27).

Eğitime katılan öğretmenlerin bir kısmı ise (11: %37) bu üniteye eğitim programında daha geniş yer verilmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Öğretmenler; kendileri için daha çok özel öğretim model ve yöntemlerini uygulayabilme becerisini edinmelerinin çok önemli olduğunu, bu konunun başlı başına bir eğitim programı haline gelebileceğini ve en çok eksikliğini hissettikleri yeterli alanı olduğunu vurgulamışlardır. Ayrıca bu kapsamda öğretim model ve yöntemlerinin çok geniş kapsamlı olmasına ve önemlilik durumuna vurgu yapmışlardır. Aşağıda bu görüşe ilişkin anlatımlardan kesitler sunulmaktadır.

'Ben burada işlenen öğretim yöntemlerini sınıfımda destek eğitim öğretmeniyle koordineli olarak uygulayabileceğimi düşünüyorum. Bu konunun içeriği çok geniş. Bu nedenle daha detaylı işlenebilmesi için eğitim programındaki hacmi ve süresi artırılabilir.' (Öğretmen 8)

'Bazı içerikleri kendi okumalarımızla öğrenebiliriz. Ancak özel yeteneklilerin eğitiminde kullanılan öğretim model ve yöntemlerini öğrenebilmek için kapsamlı ve uygulamalı eğitim çok önemli. Bu konunun eğitim programının en can alıcı kısmını oluşturduğunu düşünüyorum.' (Öğretmen, 15)

Eğitime katılan öğretmenlerin yarıdan fazla bir kısmı da (18: %60) özel yeteneklilerin eğitiminde uygulanan model ve yöntemlere ilişkin sınıf içinde uygulayacakları hazır ders planı ve materyal eksiklerinin fazla olduğunu belirtmişlerdir. Bu bağlamda araştırmacı bu yöntemlere ilişkin materyallerin esnek olarak özel yetenekli öğrenci ve öğretmenin birlikte üretmesi gerektiğini belirtmiştir. Bununla birlikte özel yeteneklilerin eğitiminde uygulanabilecek sınıf içi etkinliklerle ilgili yayımlanan kitaplar katılımcılarla paylaşılmıştır. Ayrıca, destek eğitim odası açılarak uzman koordinatör eşliğinde okul çapında uygulamalar yapılabileceği ve bu uygulamalardan meydana gelen bir kaynak oluşturulabileceği görüşü ortaya çıkmıştır. Gelecek yıllarda araştırmacılar tarafından geliştirilen YÖGEM modelinin okul bazında uygulanarak destek eğitim odası temelli öğretim materyalleri geliştirilmesine karar verilmiştir. Aşağıda bu konuya ilişkin öğretmen görüşlerinden kesitler sunulmaktadır.

'Acaba özel yeteneklilerin eğitiminde uygulanan model ve yöntemlere göre geliştirilmiş sınıf içi uygulanabilecek etkinlik plan ve materyalleri hazırlanabilir mi? Bu yöntemlerin

uygulamalarının hazır etkinlikleri elimizde olsa çok daha kolay uygulayabiliriz.'
(Öğretmen,11)

'Özel yetenekliler için uygulanabilecek etkinliklerle ilgili Türkçe yayın ve materyal bulmakta zorlanıyoruz. Bu anlamda atölye çalışmalarında ortaya çıkan etkinlik örneklerinin programın en önemli kısmı olduğunu düşünüyorum.' (Öğretmen, 29)

3.3. Özel Yetenekliler için Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (BEP) Uygulama Yeterliği ile İlgili Öğretmenlerin Görüşleri

Deney grubundaki görüşülen öğretmenlerin tamamı (30: % 100) katıldıkları öğretmen eğitimi programı ile özel yetenekliler için BEP konusunda programın yeterli olduğunu ve faydalandıklarını ifade etmişlerdir. Öğretmenler bu konudaki edindikleri bilgiler ile öğrenciler ve ailelere daha yararlı olacaklarını düşündüklerini belirtmişlerdir. Örneğin öğretmenlerin BEP konusunda genel bir deneyimlerinin olduğunu ancak özel yetenekli öğrencileri için nasıl uygulanacağına yönelik özel bilgileri olmadığını ve bu konuda dikkat edilmesi gereken detayları eğitim kapsamında öğrendiklerini belirtmişlerdir. Ayrıca aile ve öğrencinin de BEP geliştirme sürecine etkin katılımının önemini anladıklarını belirtmişlerdir. Aşağıda öğretmen görüşlerinden kesitler sunulmuştur.

'Zaten kaynaştırma öğrencileri için BEP hazırlanması ve uygulanması ile ilgili tecrübemiz var. Bu eğitim programında da özel yetenekli kaynaştırma öğrencilerine BEP geliştirirken dikkat edilmesi gereken bazı detayları da öğrendik.' (Öğretmen, 4)

'Bu konuda eğitim boyu öğrendiklerimizin yeterli düzeyde olduğunu düşünüyorum. Bundan sonra BEP geliştirme ve değerlendirme sürecine aile ve öğrencinin kendisinin daha etkin katılımını sağlamaya çalışacağım.' (Öğretmen, 13)

'BEP deyince genelde akla diğer özel eğitim grupları geliyor. Hâlbuki özel yetenekli öğrencilerde kendi potansiyel düzeyleri gözetilerek hazırlanmış bireysel eğitim planlarına aynı şekilde ihtiyaç duyuyormuş. Bu anlamda eğitim faydalı oldu.' (Öğretmen, 17).

3.4. Özel Yetenekliler için Tanılama ve Değerlendirme Bilgisi Yeterliği ile İlgili Öğretmenlerin Görüşleri

Araştırmaya katılan öğretmenlerin tamamı (30: % 100) özel yetenekli öğrencilerin tanılanması ve değerlendirilmesine ilişkin program içeriğinin yeterli olduğunu belirtmişlerdir. Bu bağlamda konuya ilişkin içerik analizinde, özellikle tanılama sürecinin güncel sorunlarına ve bu süreçte öğretmenler olarak kendi sorumluluklarına yönelik önemli bilgiler öğrendiklerini vurguladıkları görülmektedir. Aşağıda öğretmenlerin görüşlerinden kesitler verilmiştir.

'Tanılama ve değerlendirme sürecinin ülkemizde nasıl işlediğini tüm sınıf öğretmenleri az çok biliyor. Ancak bu süreçte özellikle yönlendirme aşamasında bize düşen görevi yerine daha iyi getirebilmemiz için bu eğitim çok faydalı oldu.' (Öğretmen, 10)

'Bu içerikle ilgili özellikle özel yeteneklilerin tanılanma ve değerlendirilmesine ilişkin güncel sorunlar ve gelişmelerle ilgili eğitimde aktarılanlar çok yararlı oldu. Üniteyle ilgili eğitimi yeterli buluyorum.' (Öğretmen, 23)

3.5. Özel Yeteneklilerin Eğitiminde Öğretmen Nitelikleri ve Sorumluluklarına İlişkin Öğretmenlerin Görüşleri

Deney gurubundaki görüşülen öğretmenlerin büyük çoğunluğu (26: %86) eğitim programının içeriğinin özel yeteneklilerin eğitiminde öğretmen nitelikleri ve sorumlulukları hakkındaki bilgilere ilişkin yeterli olduğunu ve kendileri açısından bu konuda yeterli bilgiye eriştiklerini ifade etmişlerdir. Özellikle öğretmenlerin bu süreçte kendi özelleştirilerini sağlıklı yapabilmelerinin önemine vurgu yaptıkları görülmektedir. Aşağıda öğretmen görüşlerinden kesitler sunulmuştur.

'Özel Yetenekliler öğretmen eğitimi programı özel yetenekli bir öğrenciyle çalışan bir öğretmenin sahip olması gereken niteliklerle ilgili yeterli bilgi veriyor.' (Öğretmen,7).

'Bir öğretmen sahip olması gereken nitelikleri ve sorumluluklarını iyi bilmeli ve öz değerlendirme yapabilmeli. Bu konunun programda yer almasını isabetli buluyorum ve eğitimin yararlı olduğunu düşünüyorum.' (Öğretmen, 19)

Öğretmenlerin az bir kısmı ise (4: %14) konu içeriğinin çok yüksek standartlar çizdiğini ve kendileri açısından değerlendirdiklerinde başarısızlık hissine neden olduğunu vurgulamışlardır. Özel yetenekliler için ideal öğretmen nitelikleri nasıl olmalıdır? sorusunun tartışıldığı bu alt boyutta öğretmen niteliklerine yönelik aşırı beklenti olduğu kanaati ortaya çıkmıştır. Bu dört öğretmenle nitel görüşme sonrası bu konu detaylı görüşülerek ideal öğretmen standartlarının bir yargı ölçütü olmadığı ve bir ideal hedefi ölçütü olduğu araştırmacılar tarafından vurgulanmıştır. Aşağıda bu içerikteki öğretmen görüşlerinden kesitler sunulmuştur.

'Özel yetenekli öğrencilerin ihtiyaçlarını karşılayabilmek için çok başarılı ve kapsayıcı bir öğretim atmosferi oluşturmak gerekiyor. Bu durum benim sınıf mevcudum ve kişisel donanımım açısından imkânsızmış gibi görünüyor. (Öğretmen 6)

'Öğretmen nitelikleri ve sorumlulukları bana kendi açımdan biraz ütöpik geldi. Yine de bu niteliklerin neler olduğunu bilmemizin faydalı olduğunu düşünüyorum. Özeleştiri yapabilen öğretmenin başarıya ulaşacağına inanıyorum.

3.6. Özel Yeteneklilerin Eğitiminde Etkili Sınıf Yönetimi Yeterliği ile İlgili Öğretmenlerin Görüşleri

Araştırmaya katılan deney gurubundaki öğretmenlerin tamamı (30: % 100) öğretmen eğitimi programı içeriğinin özel yetenekli öğrenciler için etkili sınıf yönetimi açısından yeterli bulduklarını ve özellikle özel yeteneklilerde sıklıkla karşılaşılan sınıf içi davranış problemleriyle başa çıkabilmeleri için faydalı olduğunu belirtmişlerdir. Aşağıda öğretmenlerin bu konu ile ilgili görüşlerinden kesitler sunulmuştur.

'Sınıf yönetimi tecrübeyle kazanılan bir yeterlik olsa da bu program da özel yetenekli çocuklar ile ilgili sınıf yönetimi açısından birçok doğru bildiğimiz yanlışlar olduğunu görmüş olduk. Bu ünite açısından da programın faydalı olduğunu düşünüyorum. (Öğretmen, 21)

'Bu konuda öğretmen eğitimi programından aldığımız bilgiler yeterliydi. Özellikle sınıf içinde davranış probleminin kaynağını bilmeyince sorunların bu nedenle kronikleştiğini anladım. Ayrıca bu konuda öğretmen arkadaşların kendi sınıflarından anlattıkları örnek durumlar üzerine tartışmalar çok yararlı oldu.(Öğretmen, 6).

3.7. Özel Yetenekliler için Materyal Geliştirme/Teknoloji Kullanımı Yeterlikleri ile İlgili Öğretmenlerin Görüşleri

Deney gurubundaki görüşülen öğretmenlerin büyük çoğunluğu (24: %80) öğretmen eğitimi programı içeriğindeki özel yetenekli öğrenciler için öğretim teknolojileri ve materyal geliştirme konusunda program içeriğini yeterli bulduklarını ifade etmişlerdir. Bununla birlikte bazı öğretmenler bu ünite içeriği hakkında okullardaki fiziksel yetersizlikleri vurgulamışlardır. Bazı öğretmenler ise okullarda temin edilmiş olan akıllı tahta gibi teknolojilerin özel yetenekliler için proje tabanlı olarak aktif kullanılması gerektiğini belirtmişlerdir. Aşağıda öğretmen görüşlerinden kesitler sunulmuştur.

'Eğitim yeterliydi ancak okullarımızın olanakları bu konuda yeterli değildir. Özellikle özel yetenekli çocukların laboratuvar ortamlarıyla erken tanışmaları gerektiğini düşünüyorum. Okullarda bu öğretim teknoloji ve materyal geliştirme yaygınlaştırılmalıdır' (Öğretmen, 16).

'Aldığımız eğitim içerik açısından yeterliydi bence. Son yıllarda yapılan yatırımlarla çok güzel teknoloji imkânlarına da sahibiz. Ancak bu imkânları özel yetenekli çocuklar için nasıl kullanabiliriz? Bunu daha önce düşünmemiştik. Eğitim sırasındaki bu konu üzerine yapılan tartışmalar çok yararlı oldu' (Öğretmen, 30).

Görüşülen öğretmenlerin bir kısmı ise (6: %20) bu ünitenin zaman problemi nedeniyle çok kapsamlı ele alınamadığını ve programın verimliliği açısından eğitimden çıkarılmasının daha doğru olacağını belirtmişlerdir. Öğretmenlerin genel olarak materyal geliştirme ve teknoloji kullanımı olarak belli düzeyde olduklarını vurgulamışlardır.

'Materyal ve Teknoloji kullanımının eğitimde çok önemli olduğunu düşünüyorum. Ancak ya bu konu başlı başına bir eğitim programı haline getirilip uygulamalı olarak işlenmeli. Ürünler ortaya çıkmalı ya da bence diğer önemli ünitelere daha iyi yoğunlaşmak için programdan çıkarılmalıdır.' (Sınıf 2)

'Materyal tasarlama ilkeleri gibi teorik bilgiler elbette faydalı ancak bizim pratik sonuçlara ve uygulamalara daha çok ihtiyacımız var. Bu konunun bence programın gereksiz ünitesi olduğunu düşünüyorum. Ayrıca sınıf öğretmenlerinin genel olarak materyal kullanımı bilgisinin yeterli olduğunu düşünüyorum.' (Sınıf, 27)

3.8. Özel Yeteneklilerin Eğitiminde İşbirliği ve Aile Eğitime Yönelik Öğretmenlerin Görüşleri

Görüşmeye katılan deney gurubundaki öğretmenlerin tamamı (30: % 100) eğitim programının Özel Yeteneklilerin Eğitiminde İşbirliği ve Aile Eğitimi alanındaki içeriğini yeterli bulduklarını belirtirken eğitim içeriğinin program sonrası uygulanmasının kendileri için çok faydalı olacağını belirtmişlerdir. Bunun sonucu olarak, eğitim sonrası okuldaki özel yetenekli öğrenci velileri davet edilerek araştırmacılar ve öğretmenlerin katıldığı bir toplantı düzenlenmiştir. Aşağıda öğretmenlerin bu konu ile ilgili görüşlerinden kesitler verilmiştir.

'Anne babanın eğitimde aktif rol almalarının ne kadar değerli olduğunu biliyorum. Bu eğitimle aileyle sağlıklı iletişim ve ailenin sürece etkin katılımının nasıl sağlanabileceğini öğrendim.'(Öğretmen, 10).

'Anne babalar sık sık özel yetenekli öğrenciyle ilgili bize başvuruyorlar. Bizde onları yönlendirmekte çok eksik kalıyorduk. Eğitim bu açıdan olumlu katkısı olduğunu düşünüyorum.'(Öğretmen, 19).

'Zaten ilk iş burada öğrendiğim bilgileri ve paylaşılan başvuru kaynaklarını özel yetenekli öğrencilerimin aileleriyle de paylaşmayı düşünüyorum. Ailelerle oturup birlikte müdahale planları yapmamız gerekiyor.'(Öğretmen, 22).

3.9. Özel Yeteneklilerin Eğitimi Alanı Öğretmen Eğitim Programının Geliştirilmesi ve İyileştirilmesine Yönelik Öğretmenlerin Genel Görüşleri

Bu başlık hem öğretmenlerle toplu olarak program sonrası tartışılmış hem de yapılandırılmış görüşmeler sırasında öğretmenlerin fikirleri sorulmuştur. Görüşme yapılan deney gurubundaki öğretmenlerin eğitim programının geliştirilmesine yönelik birçok özgün ve olumlu önerileri olmuştur. Ayrıca bu eğitim programı sonrası öğretmenler tarafından özel yetenekli öğrencilere yönelik birçok proje fikri üretilmiştir. Örneğin küçük bir grup öğretmenle yıllık düzeyde planlanmış olarak bu eğitim programının uygulanabileceğini belirtmişlerdir. Bu önerilerin tamamı gelecek projeler için araştırmacılar tarafından değerlendirilecektir. Aşağıda öğretmenlerin görüş ve önerilerinden kısa bir kesit sunulmuştur.

'Daha önce özel yeteneklerle ilgili eğitime katılmış bir öğretmen olarak katıldığım bu eğitimin kıyaslanmayacak kadar çok geniş kapsamlı olduğunu belirtmeliyim. Bu eğitim programı bence yeni başlayan öğretmenlerin zorunlu katıldığı 3 aylık bir program haline getirilmelidir. (Öğretmen, 2)

Bu eğitimin küçük bir grupta bir yıllık bir proje olarak uygulanmasını isterim. Böyle bir proje için gönüllü olurum. Sınıfta öğretmenlerin uygulamalarının takip edildiği ve ona göre ürünlerin geliştirildiği bir şekilde de bu eğitim programı uygulanabilir.' (Öğretmen, 18).

'Türkiye genelindeki tüm ilk ve orta dereceli okullarda özel yetenekli çocuklar ile ilgili bu programın uygulanması gerektiğini. Programa katılmaktan mutluluk ve heyecan duydum. Özel yeteneklilere yönelik bu eğitim programının önerdiği uygulamalar açısından aslında tüm öğrenciler için faydalı olduğunu düşünüyorum' (Öğretmen, 21).

IV. TARTIŞMA

Araştırma bulgularına göre öğretmenlerin tamamı uygulanan eğitim programını yararlı bulduklarını belirtmişlerdir. Deney grubundaki öğretmenlerin tamamının özel yetenekli öğrencilerin eğitimi hakkındaki eğitim programının kendi öğretmen yeterliliklerinin artırılmasında da etkili olduğunu ifade etmeleri öğretmen eğitim programının etkili olduğu şeklinde yorumlanabilir. Buna ek olarak araştırma kapsamındaki alt boyutlara ilişkin alınan görüşler incelendiğinde eğitim programının içeriğinin öğretmen görüşlerine göre revizesinin ve programın uzun zamanlı bir proje için temel alınarak uygulama boyutunun geliştirilmesinin uygun olduğunun vurgulandığı görülmektedir.

Öğretmenlerle yapılan eğitim sonu görüşmede öğretmenlere yöneltilen ilk soru; programda yer alan "Özel Yeteneklilerin Eğitimi Alan Bilgisi" içeriği ile ilgiliydi. Görüşülen öğretmenlerin tamamı, öğretmen eğitimi programının özel yetenekli öğrenciler ve özellikleri hakkında yeterli olduğunu ifade etmişlerdir. Deney grubundaki öğretmenlerin bu öğrencileri tanımaları ve özellikleri hakkında eğitim programının yeterli ve kendilerinin de yeterli olduğunu ifade etmeleri öğretmen eğitim programının etkili olduğu şeklinde yorumlanabilir. Özellikle; sıklıkla öğrencileri tanımanın işin en önemli ögesi olduğunu ve daha iyi tanıdıkları zaman sınıftaki problem durumlarının çözümünün de daha kolay olacağını düşündüklerini belirtmişlerdir. Bu durumun konuya ilişkin birinci nitel araştırma tartışmalarında değinilen araştırma sonuçlarıyla da benzer nitelikte olduğu görülmektedir.

Ayrıca, öğretmenler özel yetenekli öğrencilerin tanımlanması, sınıflanması ve özelliklerine ilişkin program içeriğinde örnek olaylara ve gerçek yaşamdan başarılı uygulama örneklerine daha çok yer verilmesi önerisinde bulunmuşlardır. Bunun programın kazanım düzeyini artıracaklarını düşündüklerini belirtmişlerdir. Buna göre, eğitim programının içeriğinde özel yeteneklilerle ilgili belgesel ve film kesitlerine ve biyografik örneklere yer verilmesinin yararlı olacağı söylenebilir.

Görüşülen öğretmenlere yöneltilen bir diğer soru ise, “Özel Yeteneklilerin Eğitiminde Kullanılan Öğretim Model ve Yöntemlerine İlişkin” programı içeriğinin değerlendirilmesine yöneliktir. Öğretmen eğitimi programına katılan öğretmenler program içeriğini, kullanılan öğretim model ve yöntemleri hakkındaki yeterliği ile ilgili olarak yeterli bulduklarını ve bu tür eğitimlere daha sık yer verilmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Deney grubundaki öğretmenlerin bu başlıkta eğitim programının yeterli ve kendilerinin de yeterli olduğunu ifade etmeleri öğretmen eğitim programının etkili olduğu şeklinde yorumlanabilir. Öğretmenlerden bazıları ise model ve yöntemlere ilişkin atölye çalışmalarının çok destekleyici olduğunu ve pratik uygulamalara daha fazla yer verilmesinin gerekli olduğunu belirtmişlerdir. Örneğin eğitim programının devamı olabilecek nitelikte uzun soluklu proje geliştirilebileceğini vurgulamışlardır.

Öğretmenlerin bu üniteye eğitim programında daha geniş yer verilmesi gerektiğini belirtmeleri özel yeteneklilerin eğitiminde kullanılan öğretim model ve yöntemlerine ilişkin eğitimin önemini göstermektedir. Sınıf öğretmenler sıklıkla özel yeteneklilerin eğitimine yönelik model ve yöntemler ışığında geliştirilmiş sınıf içinde uygulayabilecekleri hazır ders planı ve materyal eksiklerinin fazla olduğunu belirtmektedirler. Bu bağlamda araştırmacı bu yöntemlere ilişkin materyalleri özel yetenekli öğrenci ve öğretmenin birlikte üretmesi gerektiğini belirtmiştir. Bu yöntemlerin kalıplaşmadan uzak, özgür ve esnek bir biçimde öğretmenlerce kullanılabilmesi vurgulanmıştır.

Bununla birlikte özel yeteneklilerin eğitiminde uygulanabilecek sınıf içi etkinliklerle ilgili yayımlanan kitaplar katılımcılarla paylaşılmıştır. Sonuç olarak öğretmenlerin tamamına yakını eğitim programının konuyla ilgili ünitelerini yeterli bulmuşlardır. Bununla birlikte programın bu boyutunu diğer boyutlarla karşılaştırmalı olarak değerlendirerek daha önemli bulduklarını belirtmişlerdir ve program içeriğinin iyileştirilmesi ve geliştirilmesine yönelik bazı önerilerde bulunmuşlardır. Bu öneriler ışığında, destek eğitim odası açılarak uzman

koordinatör eşliğinde okul çapında uygulamalar yapılabileceği ve bu uygulamalardan meydana gelen bir kaynak oluşturulabileceği görüşü ortaya çıkmıştır.

Görüşülen öğretmenlere yöneltilen bir diğer soru ise, “Özel Yetenekliler için Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (BEP) Uygulamalarına” ilişkin program içeriğinin değerlendirilmesine yöneliktir. Deney grubundaki görüşülen öğretmenler; özel yetenekliler için BEP konusunda programın yeterli olduğunu ve faydalandıklarını ifade etmişlerdir. Öğretmenler bu konudaki edindikleri bilgiler ile öğrenciler ve ailelere daha yararlı olacaklarını düşündüklerini belirtmişlerdir. Öğretmenler özellikle, BEP’in özel yetenekli öğrenciler için nasıl uygulanacağına yönelik özel bilgileri ve bu konuda dikkat edilmesi gereken detayları eğitim kapsamında öğrendiklerini belirtmişlerdir. Ayrıca aile ve öğrencinin de BEP geliştirme sürecine etkin katılımının önemini anladıklarını belirtmişlerdir. Deney grubundaki öğretmenlerin bu başlıkta eğitim programının yeterli ve kendilerinin de yeterli olduğunu ifade etmeleri öğretmen eğitim programının bu alt başlık bağlamında da etkili olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Görüşülen öğretmenlere yöneltilen bir diğer soru ise, “Özel Yetenekliler için Tanılama ve Değerlendirme Bilgisine” ilişkin program içeriğinin değerlendirilmesine yöneliktir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin özel yetenekli öğrencilerin tanılanması ve değerlendirilmesine ilişkin program içeriğinin yeterli olduğunu belirtmişlerdir. Bu bağlamda konuya ilişkin içerik analizinde, özellikle tanılama sürecinin güncel sorunlarına ve bu süreçte öğretmenler olarak kendi sorumluluklarına yönelik önemli bilgiler öğrendiklerini vurguladıkları görülmektedir. Öğretmenlerin bu başlıkta eğitim programının yeterli ve kendilerinin de yeterli olduğunu ifade etmeleri öğretmen eğitim programının bu boyut içinde etkili olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Görüşülen öğretmenlere yöneltilen bir diğer soru ise, “Özel Yeteneklilerin Eğitiminde Öğretmen Nitelikleri ve Sorumlulukları” konusuna ilişkin program içeriğinin değerlendirilmesine yöneliktir. Deney gurubundaki görüşülen öğretmenler, eğitim programının içeriğinin özel yeteneklilerin eğitiminde öğretmen nitelikleri ve sorumlulukları hakkındaki bilgilere ilişkin yeterli olduğunu ve kendileri açısından bu konuda yeterli bilgiye eriştiklerini ifade etmişlerdir. Özellikle öğretmenlerin bu süreçte kendi özeleştirilerini sağlıklı yapabilmelerinin ve eleştirilere açık olmalarının önemine vurgu yaptıkları görülmektedir. Ayrıca ideal öğretmen standartlarının bir yargı ölçütü olarak kullanılabileceği kaygısını taşıyan bazı öğretmenlere bu standartların yargı değil bir hedef ölçütü olduğu araştırmacılar

tarafından vurgulanmıştır. Öğretmenlerin bu başlıkta eğitim programının yeterli ve kendilerinin de yeterli olduğunu ifade etmeleri öğretmen eğitim programının bu boyut içinde etkili olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Görüşülen öğretmenlere yöneltilen bir diğer soru ise, “Özel Yeteneklilerin Eğitiminde Etkili Sınıf Yönetimi” yeterlilik alanına ilişkin program içeriğinin değerlendirilmesine yöneliktir. Araştırmaya katılan deney gurubundaki öğretmenlerin öğretmen eğitimi programının özel yetenekli öğrenciler için etkili sınıf yönetimi açısından yeterli bulduklarını ve özellikle özel yeteneklilerde sıklıkla karşılaşılan sınıf içi davranış problemleriyle başa çıkabilmeleri için faydalı olduğunu belirtmeleri öğretmen eğitim programının etkili olduğunu ortaya koyduğu söylenebilir. Öğretmenlere yöneltilen bir diğer soru ise, “Özel Yetenekliler için Materyal Geliştirme/Teknoloji Kullanımı” konusundaki yeterliliklerine ilişkin program içeriğinin değerlendirilmesine yöneliktir. Öğretmenler eğitimi programındaki ünite içeriğini yeterli bulduklarını belirtmekle birlikte bu konunun diğer konulara oranla daha önemlilik düzeyini düşük bulduklarını ve ünite kapsamının tüm öğrencilerin eğitimi için kapsayıcı nitelikte olduğunu vurguladıkları görülmektedir. Öğretmenlerin bu soruya ilişkin görüşleri analiz edildiğinde okullardaki fiziksel ve teknolojik yetersizlikleri ve okullarda temin edilmiş olan akıllı tahta gibi teknolojilerin özel yetenekliler için proje tabanlı olarak aktif kullanılmasının gerekliliğini vurguladıkları görülmektedir. Bu bağlamda öğretmen görüşlerine göre bu ünite içeriğinin programdan çıkarılmasının ya da içeriğinin daraltılmasının değerlendirilmesi gerektiği söylenebilir.

Görüşülen öğretmenlere yöneltilen bir diğer soru ise, “Özel Yeteneklilerin Eğitiminde İşbirliği ve Aile Eğitimi” konusundaki yeterliliklerine ilişkin program içeriğinin değerlendirilmesine yöneliktir. Görüşmeye katılan öğretmenler eğitim programının Özel Yeteneklilerin Eğitiminde İşbirliği ve Aile Eğitimi alanındaki içeriğini yeterli bulduklarını belirtmişlerdir. Öğretmenlerin eğitim içeriğinin program sonrası küçük bir uygulanmasının yapılmasının kendileri için çok faydalı olacağını belirtmesi üzerine de uygulamadan iki hafta sonra okuldaki özel yetenekli öğrencilerin velileri davet edilerek araştırmacılar ve öğretmenlerin katıldığı bir toplantı düzenlenmiştir. Öğretmenlerin bu başlıkta eğitim programının yeterli ve kendilerinin de yeterli olduğunu ifade etmeleri öğretmen eğitim programının bu boyut içinde etkili olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Öğretmenlere yöneltilen son soruda ise, “Özel Yeteneklilerin Eğitimi Alanı Öğretmen Eğitim Programının Geliştirilmesi ve İyileştirilmesine” yönelik genel değerlendirme yapımları istenmişti. Bu başlık hem öğretmenlerle toplu olarak program sonrası tartışılmış hem de yapılandırılmış görüşmeler sırasında öğretmenlerin fikirleri sorulmuştur. Görüşme yapılan deney gurubundaki öğretmenlerin eğitim programının geliştirilmesine yönelik birçok özgün ve olumlu önerileri olmuştur. Ayrıca bu eğitim programı sonrası öğretmenler tarafından özel yetenekli öğrencilere yönelik birçok proje fikri üretilmiştir. Örneğin küçük bir grup öğretmenle yıllık düzeyde planlanmış olarak bu eğitim programının uygulanabileceğini belirtmişlerdir. Bu önerilerin tamamı gelecek projeler için araştırmacılar tarafından değerlendirilecektir.

V. SONUÇ ve ÖNERİLER

V.1. Araştırma Sonuçları

Araştırma sonuçlarına göre; öğretmenlerin tamamı uygulanan eğitim programını yararlı bulduklarını belirtmişlerdir. Deney grubundaki öğretmenlerin tamamının özel yetenekli öğrencilerin eğitimi hakkındaki eğitim programının kendi öğretmen yeterliliklerinin artırılmasında da etkili olduğunu ifade etmeleri öğretmen eğitim programının etkili olduğu şeklinde yorumlanabilir. Bir diğer ifade ile geliştirilen özel yeteneklilerle çalışan öğretmenler için geliştirilen mesleki yeterlik programı öğretmenler tarafından sosyal olarak kabul gören bir programdır. Bununla birlikte araştırma kapsamındaki alt boyutlara ilişkin alınan görüşler incelendiğinde eğitim programının içeriğinin öğretmen görüşlerine göre revizesinin ve uzun vadeli bir proje olarak uygulanmasının öğretmenlerce önerildiği görülmektedir. Buna göre uygulanan yarı yapılandırılmış görüşme formunun alt soruları bağlamında araştırma sonuçları aşağıdaki gibi sıralanabilir.

Özel yeteneklilerle çalışan öğretmenler;

1. Uygulanan öğretmen mesleki yeterlik programının özel yetenekli öğrencileri tanımaları açısından yararlı olduğunu düşünmektedirler.
2. Mesleki eğitim programında Örnek olaylara, örneklere ve görsel videolara yer verilmesinin etkili olduğunu, artırılabilceğini belirtmişlerdir.
3. Program içeriğinde etkinlik geliştirme ve pratik uygulamalara yer verilmesinin önemini belirtmişlerdir.

4. Programın sadece öğretim modelleri kısmına odaklı olarakta uygulanmasının yararlı olabileceğini düşünmektedirler.
5. Uygulanan eğitim programına göre uzun soluklu projelerde de yer almak istediklerini belirtmişlerdir.
6. Eğitimde hazır materyaller ve etkinliklere daha fazla yer verilmesi gerektiğini düşünmektedirler.
7. BEP ile özel yetenek ilişkisini ve BEP'e ailenin ve öğrencinin katılımının önemini anlamaları açısından yararlı olduğunu vurguladıkları görülmektedir..
8. Tanılama sürecine yönelik öğretmen rollerini ve sorumluluklarını anlamalarının yararlı olduğunu belirtmektedirler.
9. Öğretmenlerin niteliklerini anlamak açısından yararlı olduğunu ve öğretmenlerin kendi özleştirelerini yapabilmelerinin önemini vurguladıkları görülmektedir.
10. İdeal öğretmen niteliklerinin başarısızlık hissine ve kaygıya neden olabildiğini belirtmişlerdir.
11. Sınıf içi problem davranışların kaynağını anlamak açısından yararını belirtmişlerdir.
12. Materyal ve teknoloji kullanımı ile ilgili okuldaki teknolojiyi özel yetenekliler için kullanabileceklerini bildirmişlerdir.
13. Öğretmenlerin bir kısmı materyal geliştirme/teknoloji kullanımı ünitesinin programdan çıkarılması gerektiğini belirtmişlerdir.
14. Uygulanan program sonrası anne-babaların özel yeteneklilerin eğitiminde aktif rol almasının önemini anladıklarını, velilerle yakın işbirliğine yönelik ilkeleri öğrendiklerini belirtmişlerdir.
15. Programın geliştirilmesine yönelik proje fikirleri üretmişlerdir ve
16. Öğretmenler; yeni mesleğe başlayacak öğretmenlere geliştirilen bu öğretmen mesleki eğitim programının uygulanması gerektiğini ve Türkiye genelinde konu ile ilgili öğretmen eğitim ve seminerlerinin yaygınlaşması gerektiğini belirtmişlerdir.

V.2. Öneriler

1. Geliştirilen 'Özel Yeteneklilerin Eğitimi Alanı Öğretmen Eğitim Programı' daha geniş kapsamlı örneklemelere ve farklı illerden katılımcılara uygulanarak test edilebilir.
2. Özel yetenekli öğrencilerin eğitimlerinde, bu öğrencilere yönelik eğitim alan ve almayan öğretmenlerin sınıf içi uygulamaları karşılaştırmalı olarak inceleyen bir izlem araştırması yapılabilir.
3. Özel yetenekli öğrenciler için diğer paydaşlarında eğitime katıldığı programlar geliştirilebilir. Okullarda okul yönetimi, öğretmenler, akranlar ve aile destekli eğitim ve uygulamalar hazırlanarak sonuçları araştırılabilir.
4. Uygulanan eğitim programı içeriğinde düzenlemelere gidilerek anaokulu düzeyinde ve genel eğitim ikinci kademe düzeyinde derslere giren öğretmenlere de uygulanabilir.
5. Genel eğitim okullarında çalışan öğretmenleri kapsayan bu araştırma farklı çalışma ve öğrenci seçim ölçütlerine sahip özel veya vakıf okullarındaki öğretmenleri de kapsayacak biçimde genişletilebilir.

KAYNAKÇA

- Akçamete, G. (2002). Türkiye’de Özel Eğitim Öğretmeni Yetiştirme ile İlgili Sorunlar ve Çözüm Önerileri. *11. Ulusal Özel Eğitim Kongresi*, 11–13 Kasım, Konya.
- Ataman, A., (2005): *Üstün Zekalı ve Üstün Yetenekli Çocuklar*. Ataman, A., (Ed), Özel Gerekli Çocuklar ve Özel Eğitime Giriş içinde. Gündüz Eğitim Ve Yayıncılık, Ankara.
- Bursalıoğlu, Z. (1981). *Eğitim Yöneticisinin Yeterlilikleri*. (2. Baskı). Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları. No: 9.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E.K., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş., Demirel, F. (2012). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Dey, I. (1993). *Qualitative Data Analysis: A User-Friendly Guide for Social Scientists*. London: Routledge Publications.
- Enç, M., (2005): *Üstün Beyin Gücü: Gelişim ve Eğitimleri*, (2.Basım). Gündüz Eğitim ve Yayıncılık, Ankara.
- Ford, D., Y., Trotman, M., F., (2001). Teachers of Gifted Students: Suggested Multicultural Characteristics and Competencies. *Roepel Review*. 23 (4).
- Girgin, G., Baysal, A. (2006). Zihinsel engelli öğrencilere eğitim veren öğretmenlerin mesleki tükenmişlik düzeyi ve bazı değişkenler (İzmir örneği). *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18 (6), 1-10.
- Green, J. C.,Krayder, H., Mayer, E. (2005). *Combining Qualitative and Quantitative Methods in Social Inquiry*. InB. Somekh C. Lewin (Eds.). *Research Methods in The Social Sciences* (s. 275-282). London: Sage.
- Karasar, N. (2014). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Nobel yayıncılık
- Kargın, T. (1997). Özel Eğitim Alanında Öğretmen Yetiştirme, *Milli Eğitim Dergisi*, 136, 42-44.
- Levent, F. (2011). *Üstün Yetenekli Çocukların Hakları*. Çocuk Vakfı Yayınları: 87, Erkam Matbaacılık, İstanbul.
- MEB, (2008). *Öğretmen Yeterlilikleri: Öğretmenlik Mesleği Genel ve Özel Alan Yeterlilikleri*. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü.
- MEB, (2000). *Millî Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği*, Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü.
- Sak, U. (2012): *Üstün Zekâlılar: Özellikleri Tanılanmaları ve Eğitimleri*, (2.Basım), Maya Akademi, Ankara.

- Sarı, H. (2003). *Özel Eğitime Muhtaç Öğrencilerin Eğitimleriyle İlgili Çağdaş Öneriler*. Ankara: Pegem Yayıncılık
- Sarı, H. (2013a). Türkiye’de Üstün Yetenekli Çocukların Eğitim Gördüğü Bilim ve Sanat Merkezleri için Öneriler. *Üstün Yetenekli Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, 2013, 1(2), Özel Sayı, 146-149
- Sarı, H. (2013b). Özel Eğitim Politikamız: Geçmişten Geleceğe Bakış, *ELMIS-ER 2013 Uluslararası Özel Eğitim Kongresi*, Akşehir, Konya
- Sarı, H. (2014). Bilim ve Sanat Merkezlerinde Karşılaşılan Sorunların Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri Açısından Değerlendirilmesi. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(2), 254-265
- Sönmez, V. ve Alacapınar, F.G. (2011). *Örneklendirilmiş Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Şahin, F. ve Kargın, T. (2013). Sınıf öğretmenlerine üstün yetenekli öğrencilerin belirlenmesi konusunda verilen bir eğitimin öğretmenlerin bilgi düzeyine etkisi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 14(2), 1-13.
- Şeker, H., Deniz, S., Görgeç, İ. (2004). Öğretmen Yeterlikleri Ölçeği. *Milli Eğitim Dergisi*. 164. 105-118.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Türk Eğitim Derneği, (2009): *Öğretmen Yeterlikleri*. Ankara; Adım Okan Matbaacılık.

Yararlanılan İnternet Kaynakları

- MEB. (2016). *2016-2017 Bilim ve Sanat Merkezleri Öğrenci Tanılama Kılavuzu*. https://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2016_10/11093901_bilim_ve_sanat_merkezleri_20162017_kilavuzu.pdf (Erişim Tarihi: 10.10.2016).
- MEB. (2012). *2013-2017 Özel Yetenekli Bireylerin Eğitimi Strateji ve Uygulama Planı*. <http://orgm.meb.gov.tr/www/ustun-yenekeli-bireyler-icin-dokumanlar/icerik/31> (Erişim Tarihi: 14.6.2019).
- TDK. (2015). *Türk Dil Kılavuzu*. <http://tdk.gov.tr/> (Erişim Tarihi: 30.06.2019).

Creative Commons licensing terms

Authors will retain the copyright of their published articles agreeing that a Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY 4.0) terms will be applied to their work. Under the terms of this license, no permission is required from the author(s) or publisher for members of the community to copy, distribute, transmit or adapt the article content, providing a proper, prominent and unambiguous attribution to the authors in a manner that makes clear that the materials are being reused under permission of a Creative Commons License. Views, opinions and conclusions expressed in this research article are views, opinions and conclusions of the author(s). Atlas Publication and Turkish Special Education Journal:International Research shall not be responsible or answerable for any loss, damage or liability caused in relation to/arising out of conflict of interests, copyright violations and inappropriate or inaccurate use of any kind content related or integrated on the research work. All the published works are meeting the Atlas Publishing requirements and can be freely accessed, shared, modified, distributed and used in educational, commercial and non- commercial purposes under a [Creative Commons Attribution 4.0 International License \(CC BY 4.0\)](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/).